ՔՍԱՆԵՒԵՕԹՆԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 2214 — ՇԱԲԱԹ — 16 — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — … — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — 1878

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գինը Կ. Պոլսոյ 8 մէճ.
» » Գաւառաց » 10 մէճ.
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 4 մէճ.
» » Գաւառաց » 5 մէճ.
Ծանուցման գինը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գացած լրագրաց ծանրութիւնը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ Նամակները և լուր գրութիւն խմբագիր — Տնօրէնին պէտք ուղղել, Գալաթիա Ղանտրզըլար Ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ծանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ԱԶԳ

Մայրաքաղաքիս և գաւառաց մէջ գտնուող այն յարգոյ բաժանորդներէն՝ որք լրագրոյս տարեկանը դեռ չեն վճարած, կը խնդրենք որ մինչև ամսոյս վերջը վճարելու բարեհաճին։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Բարեյաջող լուր մը կայ որ խաղաղութեան հաստատութիւն կուտայ։ Ռուսիա պաշտօնապէս ապահովութիւն տուած է եղեր Անգլիոյ թէ դաշնագրութեան որոշած պայմանաժամուն Օսմանեան երկիրը պիտի պարպէ, և Օտեսայի մէջ ալ պատրաստութիւն կը տեսնուի Թօթլեպէն զօրաբանակէն հարիւր հազար զօրք [illegible]ելու, որք Բումէլիէն ետ պի[illegible]ուանին։ Անցեալներն՝ երբ երկու տէրութեանց մէջ յարաբերութիւնները բաւական ցրտացած էին, Ռուսիա նոր զօրք կը բերէր Ադրիանուպօլիս. բայց այս անգամ զօրաց մեկնելէն կրնայ տեսնուիլ որ վերջնական դաշնագրութիւնը կնքուելու մօտ է և անով բոլոր դժուարութիւնք կը վերջանան։ Այս դաշնագրութեան գլխաւոր կէտն է պատերազմական տուգանաց մնացեալ 300 միլիոն րուպլիին հատուցման եղանակը։ Զրոյց մը կար թէ Ռուսական դեսպանը դիմադրութիւն ընել ուզեր է անցեալները Բ. Դրան մտադրած 20 միլիոն լիրայի փոխառութեան։ Բեդրպուրկէն հեռագիր մ'այս զրոյցը կուզղէ յայտնելով թէ Ռուսիա Բ. Դրան ելմըտական բարենորոգման կը փափաքի, բայց կը պահանջէ միայն որ պատերազմական տուգանքը նոյն փոխառութեան միջոցաւ կարգադրի։ Ուրեմն Ռուսիա խոհեմ առնելիքի տէրերու նման կը շարժի եղեր, և իր չափաւորութեան ընելիք չկայ։ Բայց փոխառութիւնն 'ի մօտոյ կնքուելու յոյս չկայ, և Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ Նախարարաց տուած բացատրութեանց նայելով, Սըր Լէյարտ Բ. Դրան խնդիրը նամակաւ մը հաղորդեր է որպէս զի Անգլիա այս փոխառութեան երաշխաւորէ. բայց Անգլիական դեսպանն այս մասին խոստում մը չէ ըրած և Անգլիոյ Նախարարաց խորհուրդը տակաւին ասոր վրայ չէ խորհած. Ելեւմտից նախարար Սըր Նօրթքօթ յայտարարեց միանգամայն թէ առանց խորհրդարանին հաճութեան բան մը չպիտի լինի. սակայն խորհրդարանն իւր նիստերը դադրեցուց մինչև փետր. 13, և Օսմանեան փոխառութեան խնդիրը բնականաբար անկէ ետև պիտի ներկայանայ։ Կը յուսացուի որ Նախարարութիւնը նըպաստաւոր է այս փոխառութեան, և որովհետև խորհրդարանին մեծամասնութիւնն իւր կողմն է, կրնայ իւր առաջարկը քալեցնել։

Եթէ այս փոխառութիւնն իրանայ, Բ. Դուռը կրնայ շունչ առնուլ։ Ռուսիա նոր դիւրութիւն մը կուտայ եղեր պատերազմական տուգանաց հատուցման մասին, և կը հաւանի եղեր որ անոր վճարքը թուղթ րուպլիով լինի. ուրեմն իրական գումարը բաւական կը նուազի, և Բ. Դուռը դիւրութիւն կունենայ իւր միւս պէտքերն հոգալու։ Կը մնայ տեսնել թէ արդեօք Անգլիա պիտի հաւանի՞ որ իւր փոխ տուած գումարը Ռուսիոյ գրպանը մտնէ, քանզի Անգլիացիք արդէն կը յայտարարէին թէ թոյլ տալ որ Բ. Դուռը իւր գլխաւորապէս ներքին բարենորոգմանց համար փոխ առած ստակը Ռուսիոյ տայ, թշնամի մը զօրացնել է։ Եթէ Անգլիոյ կառավարութեան ալ աշխարհավարութիւնն այս է, ինչպէս որ կրնար մակաբերիլ Լորտ Սալիսպըրիի ծանուցագրերէն, որոց մէջ Ռուսիոյ պահանջած պատերազմական տուգանաց դէմ կը խօսէր և զայն Բ. Դուռը նեղելու միջոց մը կը համարէր, շատ հաւանական է որ Անգլիա մի և նոյն տրամադրութեան մէջ է։ Սակայն Պէրլինի վեհաժողովը Ռուսիոյ պահանջը ճանչած և զայն երկու պատերազմողաց մէջ կարգադրելի խնդիր մը համարած է. ուստի Անգլիոյ դիմադրութիւնը կրնայ մեղմուիլ իւր շահերուն նպաստաւոր պայմաններով։ Ասոր համար Անգլիոյ դեսպանին և Բ. Դրան մէջ գաղտնի բանակցութեանց զրոյցներ կային՝ նոր պայմանադրութիւն մը կնքելու համար։ Կըսուէր թէ Անգլիա Օսմանեան նոր փոխառութիւնն այն պայմանաւ պիտի երաշխաւորէ, որ Իսքէնտէրունի նաւահանգիստն իրեն տրուի։ Սըր Հ. Լէյարտ այս զրոյցը սուտ հանեց, բայց Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ Պ. Տիլվին այս խնդիրն յուզեց՝ Նախարարաց հարցումն մ'ուղղելով։ Սըր Նօրթքօթ պատասխանեց նմանապէս հերքելով յիշեալ զրոյցն, և յայտնելով թէ Բ. Դրան հետ եղած բանակցութիւնք մի միայն Կիպրոսի կը վերաբերին։ Ուրեմն ուրիշ զրոյց մը, որոյ համեմատ Անգլիա Կիպրոսի բացարձակ սեփականութիւնն ըստանալ կառաջարկէ եղեր, առաւել հաւանական կը թուի։ Վերջապէս մութի մէջ բան մը կը դառնայ, որոյ վրայ հարկաւ 'ի մօտոյ աւելի որոշ լուրեր պիտի հրատարակին։ Առ այժմ՝ ցաւալի է որ այս բոլոր բանակցութեանց մէջ՝ Անգլիոյ առաջարկած հռչակաւոր բարենորոգումներն երկրորդ կարգը կըմնան, և դեռ գործադրութեան նշոյլ մ'անգամ չերեւիր։ Ալի Շէֆիգի և անոր նման մէկ երկու անձանց պաշտօններն ալ բոլորովին ամուլ ու ապարդիւն մնացին, քանզի փոխանակ խաղաղութիւն ու անդորրութիւնն ապահովելու՝ Քիւրդերուն աւազակութիւններն առաւել սաստկացան, և Պէտրխան փաշայի որդիքն հուր և սուր պտըտցուցին շատ տեղեր։

Գոհութեան արժանի է որ Անգլիա իւր նաւատորմը Միջերկրականի մէջ միայն չորս նաւի պիտի իջեցնէ եղեր, հետևաբար նա ևս Օսմանեան ջուրերը պիտի պարպէ. Այսպէս Անգլիոյ և Ռուսիոյ մէջ պատերազմի կասկածներն՝ որք շարունակ միտքերը կը վրդովէին և խաղաղութիւնն անկայուն ու կեղակարծ վիճակի մէջ կը դնէին, կրնան փարատիլ. Բ. Դուռն այս արտաքին խնդիրները լուծելով՝ կրնայ իւր ներքին գործոց նուիրել իւր բոլոր ուշադրութիւնը։ Եւ եթէ Մեծ—Եպարքոս Բարձր. Խայրէտտին փաշան և իւր ընկերակից Նոր Նախարարք յաջողին ներկայ դժուարութիւնները փարատելով ներքին բարենորոգմանց սկսիլ, ինչպէս կը յուսացուի իրենց գործունէութենէն, ընդհանուր գովեստից արժանի պիտի լինին։

· · ·

Իսքէնտէրունի և Մէրսինի նաւահանգիստներուն Անգլիացւոց տրուելու լուրը մեծ գրգռութիւն կամ մանաւանդ զայրոյթ պատճառած է Գաղղիոյ լրագրաց։ Ասոնց մին՝ "դիւանագիտական դաւաճանութիւն" կանուանէ յիշեալ իրողութիւնն, որոյ ստուգութիւնն՝ ինչպէս վերն ըսինք՝ չէ հաստատուած տակաւին՝ ըստ յայտարարութեանց Անգլիոյ կառավարութեան։

" Իսքէնտէրունի նաւահանգստին և քաղաքին՝ հանդերձ վեց փարսախ երկրաւ՝ Անգլիոյ տրուելու որոշումն ստոյգ իրողութեանց կարգն անցած է, կըսէ Գաղղիական Բռէս լրագիրը։ Լոնտրայէն Աժանս Հավասի հեռագրերը բան մը չեն ըսեր ասոր վրայ, նմանապէս նոյն հեռագրական գործակալութեան Կ. Պօլսէն տուած լուրերն ալ այս նկատմամբ խիստ լակոնական կէս խոստովանութիւն մը միայն կընեն, բայց առանձնական հեռագիրք և դիւանագիտական տեղեկութիւնք երկբայութեան տեղի չեն թողուր բնաւ։ Անգլիացիք կը զետեղուին Սուրիոյ ծովեզերաց վրայ, որք Արևելից մէջ Գաղղիական ազդեցութեան վերջին ապաստանն են։ Այո՛, կը զետեղուին հոն՝ ոչ թէ դիւանագիտաբար, այլ զինուորաբար, ոչ թէ իբրև դաշնակից կամ պաշտպան՝ իյնալու վրայ եղող իշխանութեան մը, այլ իբր վեհապետ։

" Զափազանցութիւն չենք ըներ ըսելով թէ այս լուրն ապշութիւն պատճառեց Գաղղիոյ մէջ. նոյն միջոցին՝ որ Պ. Վատինկթօն Ծերակուտի ժողովին մէջ լաւատես յայտարարութիւններ կընէր, այս լուրը գալով՝ դառն հեգնութեան բնութիւն կառնու. ապտակ մ'է այս՝ զոր մեր դիւանագիտութիւնը կ'ստանայ իւր երկու երեսին. ձրի և մանաւանդ նախամտածեալ թշնամանք մ'է.

" Կը կարծենք թէ անհնար է որ Գաղղիոյ խորհրդարանն իւր նիստերուն ներկայ շրջանն աւարտէ այս բացառապէս ծանր միջադէպին վրայ, առանց բացատրութիւններ ձեռք բերելու, զորս պահանջելու իրաւունք ունի։ Որովհետև Ծերակուտի ժողովը դեռ նիստ կընէ, անհնար կը թուի մեզ որ հարցապնդում մը չլինի այս իրողութեան վրայ և լաւատես Պ. Վատինկթօն բացատրութիւն տալու չըհարկադրի.

"Երբոր նոյն Պ. Վատինկթօն Պէրլին գնաց վեհաժողովին մէջ նստելու, ուր դեռ մօտ ժամանակներս կըսէր թէ կարևոր դեր մը խաղցած էր, պաշտօնապէս ծանոյց Գաղղիոյ խորհրդարանական ժողովներուն թէ վեհաժողովին գործողութեանց մասնակցելու համար պայմաններ առաջարկած էր, որք այն ժամանակ, հակառակ մեր կարծեաց, իբր խաղաղական կը նկատուէին։ Յիշեալ պայմաններն այս էին որ Սուրիոյ և Պաղեստինի ծովեզերաց ներկայ կառավարական դրութիւնը խնդրոյ նիւթ չլինայ.

" Պայմանը բացորոշ էր. և պաշտօնապէս ընդունուեցաւ. նոյն իսկ Անգլիացւոց հաւանութիւնն ստացաւ ոչ նուազ բացորոշ յայտարարութեամբք. վերջին յուլիս 7 ին Լորտ Սալիսպըրի հետևեալ տողերը կը գըրէր Իսքէնտէրունի նաւահանգստին նկատմամբ.

" Թագուհւոյն կառավարութիւնը խօսք տուած էր Սուրիոյ ծովեզերաց վրայ նաւահանգիստ մը դրաւելու. օրինակի համար Իսքէնտէրուն. բայց զգաց, որ իւր ամեն զգուշաւորութեանց հակառակ, այս գործը՝ մըտաց ներկայ վիճակին մէջ՝ Արևմտեան Ասիոյ ցամաքին վրայ երկրակալութեան դիտաւորութիւն կը նըշանակէր, և ինք չէր ուզեր իւր միտքին մէջ չկեցած դիտաւորութեանց կասկածներ տալ։

" Ուրիշ պաշտօնագրի մը մէջ ալ Լորտ Սալիսպըրի կը յայտարարէր թէ Սուրիոյ ծովեզերաց վրայ երկրակալութիւն ընելով Գաղղիոյ շահուց դպչելու դիտաւորութիւն բնաւ չունէր։

" Ըսել է որ ստոյգ խոստմնազանցութիւն մը կայ մեր առջև։ Մեզ տըղու պէս խաբեր են։ Բովանդակ Եւրոպիոյ առջև մեզ տրուած խօսքը թշնամանալից կերպիւ դրժուած է։

Եւ դեռ երէկուան առջի օրն, երբ Պ. Վատինկթօն ծերակուտի ժողովին մէջ իւր նախարարութեան վիճակին վրայ տեղեկութիւն տալու կոչուեցաւ, այս խրոխութեան վրայ բան մը չըսաւ, կամ բան մը չէր գիտեր:

«Սասուգիւ, ի՞նչ ազգ ենք մեք, ի՞նչ տեսակ կառավարութեան ներքեւ կ'ապրինք. ի՞նչ աշխարհավարութեան կը հետեւցնեն մեզ . . . :»

Բաէս լրագրին այս խօսքերէն կը տեսնուի որ իսկէնտէրունի նաւահանգստին նկատմամբ պտըտած զրոյցները բոլորովին անհիմն չեն:

* * *

Եւրոպիոյ մէջ կայսրներն ու թագաւորներն սպաննելով վերցնելու համար ընդարձակ դաւադրութիւն մը կազմուած կերեւի:

Գերմանիոյ կայսեր, Սպանիոյ եւ Իտալիոյ թագաւորաց եւ Անգլիոյ թագուհւոյն կենաց դէմ փորձուած կամ նիւթուած ոճիրներն արդէն յայտնի են:

Քօբէնհակէն դեկտ. 26 թուով եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ գինեպան մը Տանիմարքայի թագաւորն սպաննելու սպառնալիք ընելով բռնուեր է:

Այս նողկալի դաւաճանութեանց փորձերը մարդկութեան խաղաղ յառաջդիմութեանն արգելք են, վասն զի բնականաբար ժողովրդական եւ քաղաքային ազատութիւնները սեղմելու առիթ կուտան միապետական կառավարութեանց:

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Լոնտրա 27 դեկտ.

Եագուպ խան Ճելալապատ հասաւ: Այս ընթացքն իբր հնազանդութիւն կը նկատուի:

Շիր Ալի Էմիրն Ռուսական դեսպանութեան հետ Աֆղանստանի սահմանագլուխն անցաւ Թաշքէնտ գնաց:

Աթէնք 27 դեկտ.

Հելլէն կառավարութիւնը սահմանագծային ուղղութեան համար յանձնաժողովոյ անդամ անուանեց Սուցօ զօրավարը, ներքին գործոց նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար Պ. Զինօբուլօ եւ Թագաւորին Թիկնապահ Պ. Քօլօքօթռօնի:

Պէրլին 27 դեկտ.

Գահաժառանգ կայսրորդին կառքով շրջագայութեան ելած ժամանակ՝ կառքէն դուրս ինկաւ, բայց չվիրաւորեցաւ:

Թունուզ 27 դեկտ.

[illegible] մէջ Գաղղիայի Սօսի կամ[illegible]խանութիւնը բանադրել ուզեց [illegible] Գաղղիոյ հիւպատոսին ընդդի[illegible]թեան: Հատուցում ստանալու միջոցներ ձեռք առնուեցան:

Պէլկրատ 27 դեկտ.

Սերվիոյ ազգային ժողովը պետութեան ծախքով երկաթուղի մը շինել որոշեց:

Գահիրէ 27 դեկտ.

Ալէտինի պալատին մէջ հրդեհ պատահելով կանանոցին մեծ մասն այրեցաւ:

Լոնտրա 27 դեկտ.

Օսմ. Քօնս.		11 1/2
Փոխ.	1865	14 1/2
»	1869	14 1/4
»	1871	52 1/4
»	1872	22
»	1873	12 1/2
»	Եգիպտ.	70
Անգլ. Քօնս		94 11/16

Փարիզ 27 դեկտ.

Օսմ. Քօնս. 11,70

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հիճրէթի նոր տարւոյն առթիւ [illegible]ութեան բոլոր նախարարներն ու [illegible] պաշտօնատարներն [illegible] պալատն երթալով [illegible]ութիւնը պիտի մա[illegible] [illegible]անին:

[illegible] տաղով մը կազ[illegible] դուրս գիւանաց [illegible] երկար ժամանակէ [illegible] պետական եւ անհա[illegible] վերաբերեալ թուղ[illegible]

թերը քննելու եւ դատաւորելու համար:

Այս յանձնաժողովը կը բաղկանայ դատական նախարար Սայիտ փաշայէն եւ հասարակային շինութեանց նախարար Օսման փաշայէն, պետական խորհրդոյ նախագահ Ալի փաշայէն, հասարակաց կրթութեան նախարար Մինիֆ էֆէնտիէն, որոց օժանդակ պիտի լինին նաեւ Բ. Դրան երկու խրատագէտները, Պ. Թառէն եւ Բառնիս էֆէնտի:

Օտէսայէն եկող վերջին շոգենաւը 14 Օսմանեան սպայ եւ 160 զօրական բերաւ, որք հիւանդ լինելով չէին կրցած միւս պատերազմական գերեաց հետ Կ. Պոլիս վերադառնալ:

Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ առեւտրական գործոց եւ երկրագործութեան նախարարութիւնը կատարելապէս բարեկարգուելով իրական ծառայութիւններ ընելու վիճակի մէջ պիտի դրուի: Միանգամայն յատուկ լրագիր մը պիտի հրատարակուի, առեւտրական եւ երկրագործական խնդրոց զբաղող: Այսկէ զատ երկրագործութեան վարժարան մը պիտի հիմնուի Այաթէֆանոսի մօտ Այի—Մամայի կայսերական ագարակին մէջ:

Լոյտի ընկերութեան շոգենաւները Դանուբի վրայ նաւարկութիւնը բոլորովին դադրեցուցին ձմրան պատճառաւ:

ԷՍՀԱՄԸ ՕՍՄՈՒՄԻԷ

15 դեկտ. ուրբաթ իրիկուն		12,27
16 դեկտ. շաբաթ առաւօտ		
բացուեցաւ		12,26
կէս օրին		12,29
Ռումելիի երկաթուղի	ֆր.	44 50
Թղթադրամ	մր.	425

ՄԻՋԱԴԷՊ

Կովկասեան ծաղրաշարժ յեղափոխութեան հեղինակ եւ իր մանիչ յօդուածներով հանրածանօթ Պ. Նիկողոս Թիւլպէնտճեան, Մանչէսթըրէն առ մեզ ուղղեալ եւ լրագրոյս դեկտ. 7ի թուով հրատարակեալ նամակէ մ'առիթ գտնելով, ըստ սովորութեան իւր անձնական յարձակումներն ու անկի զրպարտութիւնները կըշարունակէ հինգշաբթի եւ ուրբաթ աւուրց Լրագիր անուն թերթերուն մէջ:

Այս անգամ անձնագովութեան մարմաջ մ'ալ զգալով, դառնապէս կը գանգատի թէ իւր ըրած մեծամեծ զոհողութիւնները կարեւորութիւն ընտացած չեն ազգին առջեւ, եւ կը յիշատակէ Ջերքէզեանցու դէմ գրած ըլլալուն համար իր թերթին քանի մ'ամիս դադարումը պատմութիւն: Բայց ժողովուրդը քաջ գիտէ թէ Լրագրոյ խմբագիրն իւր մանիչ յօդուածներով կորուսած պատիւը ձեռք բերելու համար միայն ըրած է այդ չահագիտութիւնը, զոր այժմ իբր չահատակութիւն պանծացնելու կ'ելնէ:

Լրագրոյ խմբագիրը կըսէ նաեւ թէ Հայկական խնդրոյն առթիւ Խըրիմեան սրբազանին 200 ոսկի, Փափազեան էֆէնտիին 80 ոսկի, Փանոսեան էֆէնտիին 250 ոսկի եւ [illegible] Մասիսի խմբագրին տուեր է:

Այլոց տուած գումարներուն սոսկ կամ սուտ ըլլալը քննել մեզ չվերաբերիր. իսկ մեր առածին գալով, կը խնդրենք որ Լրագրոյ խմբագիրը բարեհաճի յայտնել թէ ի՞նչ գումար է այդ, ո՞վ տուած է մեզ եւ ե՞րբ, վասն զի մեր ձեռքն այդպիսի գումար մ'անցած չըլլալով հաւանական է որ մէջ խաղացած կամ մէկուն կոկորդն անցած ըլլայ: Եթէ Լրագրոյ խմբագիրը կարենայ սոսկ յայտնել ի դրամն երկուն հանել, հրապարակաւ կը խոստանանք որ կէսն իրեն տանք:

Լրագրոյ խմբագիրը Մանչէսթէրէն մեզ ուղղեալ նամակին դաւութիւնը իսկ կասկածելի ցուցնելու համար՝ «օրէն» Բէ՛րառերը կ'աւելցնէ վրան: Մեք սովորութիւն չունինք կեղծ նամակներ յերիւրելու, եւ երբ Ռուսաստանէն եկած եւ Կովկասեան յեղափոխութեան վրայ սոյն լուրեր տուող գրուածներ հրատարակելու: Եթէ Մանչէսթէրի նամակին վրայ կասկած ունեցող կայ, կրնայ մեր գրասենեակը գալով ստուգել նամակին ո՛ւրկէ եկած եւ ի՛նչ ստորագրութիւն կրած ըլլալը, որով կը համոզուի թէ Մանչէսթէրի խիստ պատուաւոր Հայ վաճառականներէն մին գրած է մեզ:

Իսկ Մ. Ջերազ էֆէնտիի պաշտօնավարութեան մասին, Մանչէսթէրի ականատես վկայէն զատ, Պէրլինէն ալ ականատես վկայ մը հետեւեալ նամակը գրած ըլլալով Ցփխիսի Մշակ օրագրին, աւելորդ չենք համարիր զայն ալ հրատարակել, Լրագրոյ քննադատութեանց արժէքն անգամ մ'ալ ցոյց տալու համար:

«Մի քանի օր առաջ վերադառնալով Գերմանիայի մայրաքաղաքը, ես ինձ դժբաղդ էի համարում, որ մխիթարական ոչինչ նիւթ չէի գտնում ձեզ հաղորդելու. բայց ահա այս րոպէիս ստանում եմ Կ. Պոլսից մի նոր տպած տետրակ «Թէ ինչ շահեցանք Պէրլինի վեհաժողովէն» վերնագրով: Այդ հետաքրքիր տետրակի հեղինակն է Հայոց հասարակութեան արդէն յայտնի մի գրող, Բէրլինի կոնգրէսի Թիւրքիայի Հայոց լիազօրների քարտուղար, յարգելի Պ. Մ. Ջերազ:

«Ինչպէս ձեզ յայտնի է, Հայաստանի եւ մանաւանդ Կ. Պոլսի Հայերը տեղեկանալով որ նրանց ուղարկած պատգամաւորներին չաջողեցաւ իրագործել իրանց նպատակները, այսինքն կոնգրէսից ընդունել տալ Հայաստանի համար նախագծած վարչական ինքնավարութիւնը (ինքնօրինութիւն—ինչպէս սամէ Պ. Մ. Ջ.) սկսեցին իրանց դժգոհութիւնը արտայայտել գործերին սաւած ընթացքին, բողոքել պատգամաւորների դէմ, նախատել նրանց, որ նրանք իրանց պարտքը չկատարեցին, չարդարայրին նրանց վրայ ազգի կողմից դրած յոյսերը: Եւ գուցէ իրանք պատգամաւորներն էլ գոհ չէին այն արդիւնքով որ պիտի իրանց հետ տանէին հայրենիք—բայց այդ դժգոհութիւնը կարող էր միայն րոպէական լինել, միայն այն ժամանակ, երբ պատգամաւորները անքուն գիշերներ անցնելուց յետոյ, իրանց բոլոր մտաւոր ոյժերը լարած, ամեն կողմից քաջալերուած, թէ Եւրոպական լիազօրների, թէ մամուլի կողմից, որ Հայերի պահանջները իրաւացի ու համեստ անուանեցին, լի յոյսերով էին: Բայց յետոյ, երբ սահմանագծութեամբ նայեցին, պէտք է իրանք իրանց ասէին, որ արդիւնքը որին նրանք հասան, այնու ամենայնիւ փոքր չէր, որ նրանց շնորհով Հայոց եւ Հայաստանի անունները մի քանի դարերից յետոյ, որ անց էին կացել առանց քաղաքական կեանքի, կրկին առաջին անգամ երեւեցան մի Եւրոպական դաշնագրի մէջ, որ ստորագրվեցաւ եօթ մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչներից:

«Պ. Մ. Ջերազ՝ յիշված գրքոյկի մէջ ցոյց է տալիս թէ ո՛րքան անարդար է Հայերի դժգոհութիւնը Բէրլինի կոնգրէսի արդիւնքների մասին. նա մի առ մի թուում է՝ ինչպէս չափիցան Հայերը թէ՛ Բէրլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածից, թէ՛ մանաւանդ այն դաշնագրից որ կնքեցաւ Թիւրքիայի եւ Անգլիայի մէջ. ցոյց է տալիս թէ ինչպէս այժմ Հայերից է կախված այն արտօնութիւններից, որք նրանց արժեցան, օգուտ քաղել, աշխատելով անդորր չը մնալ իրանց վիճակի փոփոխութիւնների մէջ, այլ ջանալ անընդհատ դաշնագիրն ստորագրող պետութիւնների ուշադրութիւն դրաւել Հայաստանի գործերի վրա, եթէ այս կամ այն խոստումը պիտի կատարվի կամ իրագործվի:

«Հեղինակը վստահութեամբ նայում է Թիւրքիայի Հայաստանի ապագայի վրա եւ աւետում է նրան աջողութիւն, եթէ իրանք Հայեր անգործ չմնան իրանց օգուտների պաշտպանութեան մէջ: Նա հիմնում է իր յոյսերը Եւրոպական միջամտութեան վրա եւ նրա մէջ է տեսնում ամենահաստատ գրաւական:

«Ցոյց տալով թէ ինչպիսի համակրութեամբ վերաբերվեցան լիազօրները Հայաստանի խնդրին, Պ. Ջերազը յիշում է գրաֆ Շուվալօվի խօսքերը, որ նա արտասանեց կոնգրէսի ատեան երրորդ նիստի մէջ. «Մա՞րթ է ընդունել թէ միջամտութիւն չկայ բնաւ Տաճկաստանի մէջ, երբ բազմաթիւ Եւրոպական մասնախումբեր կան Ռումէլիի մէջ, Ցայն նահանգներին մէջ, Հայաստանի մէջ. . .»: Մի այլ տեղ յիշում է նաեւ կոնգրէսի նոյն յարգելի անդամի խօսքերը, որով նա պահանջեց «մի Եւրոպական մասնախումբ Հայաստանի համար ալ:»

«Պ. Մինաս Ջերազի տետրակը կարդալու արժանի է, որովհետեւ նրա հեղինակը մտածող մարդ է, եւ բացի դրանից, աւելի մօտ քան թէ մի այլ ոք, ծանօթ է Հայոց խնդրի հետ, վասն զի նա ականատես էր եւ ինքն անխոնջ գործող Հայոց պատգամաւորութեան գործերի մէջ:»

Ա. Արծրունի

Պաղտատ 1/13 Նոյ. 78.

. . . Մասիս պատուական լրագրոյ.

Ամենապատիւ Տ. Տ. Եսայի Սրբազան արքեպիսկոպոս ի Պատրիարք Սրբոյ Երուսաղէմի բարեհաճեցաւ նուիրել քաղաքիս Աւքանազեան ընկերութեան 106 հատոր գրեանք 'ի գին 1000 ղրշի, Օսմ. ոսկին 113 1/2ի հաշուով, որոյ մասին հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը մատուցանեմք առ Նորին Սրբազնութիւնն բոլոր Աւքանազեան ընկերութեան կազմանէ, զորս երախտապարտ ըրած է իւր այս նուէրովն՝ որ Նորին Սրբազնութեան հայրախնամ հոգատարութեան մի մեծ ապացոյցն է բոլոր ազգի վերայ:

Ի գլխոյ Աւքանազեան ընկ.

Ատենադպիր — Ատենապետ

Յովսէփ Գալուստեան — Յովհաննէս Յովսէփ Տէր

Գանձապահ

Աղեքսանդր Կ. Աղեքսանդրեան

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

Հետեւեալ նամակը Վարչութեան ուշադրութեանը ներկայելով կը յուսանք որ անյապաղ վերջ կուտայ Հալէպի մէջ անարժան եկեղեցականի մը ձեռամբ գործուած անհանդուրժելի գայթակղութեանց, որք նախատինք են ազգին եւ եկեղեցւոյ:

Հալէպ 30 Նոյ. 1878

ՆՈՐ ՀԱՒԱՏԱՑԵՆՆԻՉ ՄԵՍԻԱ ՄԸ

Այնիւ Մասիս.

Տեղւոյս տեղապահ Մովսէս վարդա-

պէս Կէօմիւրճեան՝ Կեդրոնական Յոան ժողովոյ նախորդ և վերջին որոշմամբ Կիլիկիոյ Աղեքսանդրոս կաթողիկոսին քննիչ կարգուելու որոշումէն խուսափած՝ իր սովորական մեքենայութիւնները կը լարէ ։ Ատենագրին մէջ երեք պաշտօնական նամակներ առիթ բռնելով ընդհանուր ժողով գումարելու ձախորդ որոշման կը դիմէ , այն նպատակաւ որ կամ Աղեքսանդրոս քննիչին գալուստը անկարելի համարի , կամ նորա գալստենէն առաջ գալիք ծախքը քննիչ ուզողներուն վերագրէ , և կամ ամէնուն մէջ չյաջողի , հակառակող մասին վրայ ճնշում բանեցնելով մեծամեծ խռովութիւններ հանելու նպատակեան դիմէ ։

Հակառակ մասն՝ այս ամենը նկատողութեան առնլով կ'որոշեն ժողովին չներկայանալ , և իրենց չներկայանալուն պատճառը ոմանք գրով կը յայտնեն , իսկ ոմանք ալ առանց յայտնելու չեն ներկայանար ։

Կէօմիւրճեան՝ ըստ իւր որոշման՝ յամառութեամբ ժողով կը բանայ , և հասկընալով որ հակառակ մասը ժողովին ներկայացած չէր , կ'սկսի խաղ մը թշնամական պաւանցութիւններ ընել նոցա դէմ , բայց և չկրնար նպատակ դրած որոշումներն ընել , այն էր Վեհ. քննիչին գալստեան անկարելութիւնը , և իր այլ և այլ նախորդ մեքենայութեանց վաւերացումը ։

Բացակայ երեսփոխաններուն անունները փոխանակ ժողովին սկիզբը յիշելու և պատճառը հասկնալու՝ ժողովին վերջը կը թողու . ուստի բացակայներն առանց պատճառի չներկայացածի պէս ներկայութեան տոմարին մէջ արձանագրել կու տայ . կարգը այն երեսփոխանին կու գայ որոյ բացակայութիւնը նամակաւ բացատրուած և իրեն Կէօմիւրճեանի ղրկուած էր . յիշեալ երեսփոխանը թէև եկած էր . բայց հանդիսականաց մէջ նստած էր . Կէօմիւրճեան առանց նամակը ըստ օրինի դիւանին յանձնել և կարդացնել տալու , առանց պատճառի բացակայ գրել կը հրամայէ . յիշեալ երեսփոխանը դիւանէն ներողութիւն խնդրելով՝ կը խնդրէ որ իր նամակը կարդացուի յատենի . սակայն Կէօմիւրճեան առանց պատասխանելու՝ դարձեալ առանց պատճառի բացակայ գրել կը հրամայէ ։ Երեսփոխանն այս ապօրինաւոր ընթացքը տեսնելով ակամայ լռել կ'ստիպուի ։

Ժողովը Կէօմիւրճեանի երկու խորհրդակիցներուն առ հակառակորդներն թշնամանքներով կը վերջանայ , առանց որ և է որոշում կարենալ ընելու ։

Կէօմիւրճեան եկեղեցւոյ դռնէն դուրս ելլելու ժամանակ , վերոյիշեալ երեսփոխանը իրեն մօտենալով՝ զինքը առանց պատճառի բացակայ գրել տալուն պատճառը հասկնալու համար իրեն կը հարցնէ , և կ'ըսէ թէ իմ նամակս ծածկերնիդ պահելով վեհաշնորհ քննիչին առջև չպիտի կրնաք արդարանալ ։ Կէօմիւրճեան այս խօսքը լսելուն պէս ձեռքի եղած գաւազանով յանկարծ յիշեալ էֆէնտիին գլխուն քանի մը հարուածներ կու տայ և գլուխը կը վիրաւորէ , և կը հրամայէ մոլեռանդներուն ըսելով որ «սպաննեցէք այս շունը , այս Յուդան . . . ։» Մոլեռանդները հազիւ թէ այս խօսքը վարդապետի մը բերնէն կը լսեն, յիշեալ էֆէնտիին վրան յարձակելով անխնայ կերպով կը դանակոծեն , փայտի և երկաթի հարուածներով , որ առաջուց կանխեղներէն քաշուած էին ։

Այս կերպով անմիջնորդ և անօգնական երեսփոխանը դանակոծուելու ժամանակ Կէօմիւրճեանի վերարկը գետին կիյնայ . նա աներես և պատուազուրկ կինիկներու նման իրեն յանցանքը ծածկելու համար ոստիկաններ բերել տալ կը հրամայէ , այս միջոցին Մարօնի պատուաւոր անձ մը վրայ հասնելով՝ երեսփոխանը դաւաճաններու ձեռքէն ազատել կը յաջողի , և հազիւ դանակոծեալ անձը եկեղեցւոյ բակէն դուրս կելնէ և տուն երթալով չարաթ մը յանկողնի կը ծառայէ ։

Կէօմիւրճեան առով ալ չբաւականանալով՝ անմիջապէս Վալի բաշային կը դիմէ անիրաւ գողին նման, (ինչպէս առածը կ'ըսէ , զօրաւոր գողը յանցանքը գողցուածին տիրոջը կը վերագրէ ,) կը բողոքէ , անմիջապէս գիշերը ժամը 2ին ոստիկաններ կերթան երեք անձինք ձերբակալելու , այն է դանակոծեալ երեսփոխանը , իր եղբայրը և ուրիշ անձ մը , որ բնաւ կռուին մէջ գտնուած չէր . քանի մը պատուաւոր անձինք յիշեալներուն երաշխաւոր կ'ըլլան հետևեալ առտուն յանձնելու պայմանաւ ։

Հետևեալ առաւօտ վերջի երկու անձինքը յանձնուելով կը բանտարկուին առանց որ և է քննութեան , զի առաջինը՝ ինչպէս ըսինք՝ հիւանդ պառկած էր . բանտարկեալները 24 ժամ 'ի բանտ մնալէ վերջը Վալի բաշային արդարասիրութեամբը և քանի մը պատուաւոր անձանց աշխատութեամբը ազատեցան . վասն զի Բարձր. կուսակալը Կէօմիւրճեանի խռովարութիւնն ու անիրաւութիւնը հասկցաւ ։

Կէօմիւրճեան՝ առանց կարմրելու՝ իւրև լրագիրներու յօդուածագիր կ'ամբաստանէ Պօլատեան Պ. Եսայի դատաստան , և Սիրակուսայի բռնաւորէն աւելի խորհելու և խօսելու ազատութիւնը բռնաբարել կը ձգնի , մոռնալով ժամանակին , ուր ամենաթագուն մեքենայութիւնք և բռնաբարութիւնք տպագրութեան շնորհիւ մերկապարանոց կը խայտառակուին ։

Կէօմիւրճեան այս ընթացքովը վերջնական կերպիւ ցցուց, որ ինքը ոչ միայն լուսաւորութեան նուաստ թշնամի մ'է , այլ եթէ ունենար այն բարբարոսական դարուց բռնաւորական իշխանութիւնը, մէկ վայրկեանէն անհետ պիտի ընէր այն բազմադարեայ աշխատութեանց նախրական արդիւնքը , տպագրութիւն , թղթակցութիւն , հեռագիր , և բազմազան հաղորդակցութեան միջոցներն , որոնք ակարին ու իրաւացին , անիրաւին և բռնաւորին ձեռքէն ազատելու միակ միջոցներն են ։

Կէօմիւրճեան հաւատաքննիչն՝ առանց մարդցմէ ամչնալու և առանց Աստուծմէ իսկ վախնալու՝ եկեղեցւոյ նուիրական բեմը խարուկահանդէսի մը կը վերածէ , ինքզինքը նոր Մեսիա , նոր Մովսէս, նոր մարգարէներ հռչակելով , ժողովուրդին սրտերուն մէջ միջնադարեան մոլեռանդութեան հուրը կը բորբոքէ , իրեն թշնամի նկատած անձերը անհաւատ , ազգի և եկեղեցւոյ թշնամիներ հրատարակելով , Յուդայ , Պիղատոս , եւ եւ . . . մականուններով կը նախատէ , և առանց ամչնալու՝ եկեղեցւոյ բեմէն սարսափ խաւարամիտներուն ցասումը անոնց վրայ կը թափէ ։ Մենք ամօթ կը համարինք 18 ամիսներէ 'ի վեր իր քարոզչանուանեալ ատենախօսութեանցը նիւթերը մէկիկ մէկիկ այս տեղ յիշելու . միայն սաչափը կրնանք ըսել որ միջնադարեան կամ աւելի հին խաւարի դարերուն մէջ ապրողները թող Աստուծոյ գոհութիւն տան, որ այսպիսի ճիւաղ մ'ունենալու դժբաղդութիւնը կրած չեն ։ Թող գիտցած ըլլան Հայութիւնն ու աշխարհ որ՝ եթէ Կէօմիւրճեան այն դարերուն մէջ ծնած ըլլար, ամբողջ մարդկութիւնը դոնէ յետս մնալու պիտի յաջողէր . Խօսէններն ու մարդկութեան դահիճները պիտի գերազանցէր . բայց փառք լուսաւորեալ դարուս որ այն մարդախոշոշ ժամանակները անցան՝ այլ ևս չդառնալու պայմանաւ . Կէօմիւրճեան և իր համախոհները կարելի է այսպիսի տխմար մոլեռանդներով շրջապատուած՝ Հայ անիւին առջև խոչ և խութ ըլլալու նուաստութեան խոնարհած են , բայց ժամանակին ու լուսաւորութիւնը պիտի փշրեցնէ զիրենք , ինչպէս իրեն պէս անթիւ անհամար մարդասերերն անհետացնելու յաջողած և յաղթութեան դրօշակն անոնց անիծեալ աճիւններուն վրայ բարձրացուցած է ։

Կէօմիւրճեան ամսոյս 21ին եկեղեցւոյ մէջ կը խոստանայ՝ որ իր հակառակորդներուն անունները տալով՝ զանոնք յառաջիկայ կիւրակէ օրը պիտի բանադրէ . բայց հետևեալ կիւրակին խնդիրը փոխելով՝ արդէն դրգռած մոլեռանդներուն կը յայտարարէ որ այն երեք անձինքը , որոնք կառավարութեան մատնուած էին, ո՛չ եկեղեցի գան, ո՛չ ժողովներուն ներկայանան և ոչ իսկ եկեղեցւոյ կողմերը երթան , որպէս զի չդանակոծուին կամ չ'սպաննուին , մինչև իր վատ ընթացից հակառակորդները երեքէն չորս աւելի են թուով ։ և նոքա ոչ թէ իրեն և իր մեքենաներուն պէս ազգը խաւարի մէջ պահելով անոր մտաւոր և ամբողջապէս կործանմանը համար գիշեր ցորեկ կ'աշխատին , այլ նոքա կը պահանջեն դպրոցներ , ժամանակիս ոգին կրող անձնուէր և աշխատասէր պաշտօնեաներ , նոքա բարեկարգ երկսեռ դպրոցներ կը պահանջեն, և ոչ թէ Սաղմոս, Նարեկի ընթերցման և Շարականասացութեան դպրոց անուանեալ սպանդարաններ . նոքա ոչ թէ Կէօմիւրճեանի նման աւանդութեամբ և ազգին դրամովը հօրենական աւանդութեամբ ապրող մարդցմէ շրջապատուած են , այլ իրենց ներքին մտաւոր և բարոյական վիճակը այն ազգերուն հետ կը բաղդատեն , որոնք այսօր աշխարհի տէրեր ըլլալու հանդիսացած են . նոքա ոչ թէ իրեն՝ Կէօմիւրճեանի պէս՝ այնպիսի անասուններէ շրջապատուած են , այլ աշխատասէրն ու օգտակարն ազգին ցեցերէն և անոր շահովը ապրող վատերը լաւ գնահատելու կարողութիւնը ուրիշներէ հասկնալու կարօտութիւնը չունին . Կէօմիւրճեան այնպիսի մարդիկներ իրեն գործիք ըրած է , որոնք իրենց սրճարանը գացող մարդուն սուրճ և այլն կը գըլանան , ըսելով որ «մենք վարդապետներու հակառակողի մը սուրճ չենք տար» . ուրեմն ընթերցողը աւելի կրնայ հետևցնել որ Կէօմիւրճեան ինչ տեսակ մարդցմէ շրջապատուած է ։

Մնացեալը յաջորդ թուով

ԻԼԱՆ .

Նիզամիյէ էյալէթ անպարը իչուն միւպայեա օլունաճաք օլան սէքսէն պին աղէտ սէկիզ մարդալը վէ իքի խիւզ խարտալը սիկտահ մաղարա իփլիյինին նըսֆը Թարիխի քարարտա հէման վէ նըսֆը տիկէրի տախի օն պէշ կիւն միրուրինտէ թէսլիմ խոլմէք վէ բէտմի կէօմիւկ իլէ թէսլիմինէ քատար քեաֆֆէյի մէսարիֆի միւթէահհիտինէ այիտ օլմաք վէ էսմանը վէրիլէճէք մաղարա սէնէտլէրինին միրուտի իլէ մաւամէլէսինին խիթամընտա սիմմէճիտիյէ իրմի պըշ հիսալը իլէ հէման Նիզամիյէ խազինէսինտէն վէրիլմէք իւզրէ պէհէր իքի խիւզ խարտալը հափի օլան մաքտարը իկիրմի պուչուգ փարայա Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ քեանունի էվվէլ րումինին օն սէքիզինճի բազար իրթէսի կիւնի միւնաքասասը պիլ իճրա քարարը գաթիյի վէրիլէճէյինտէն , իթասընա թալիպ օլանլարըն էֆվիլ մէզքիւրտէ Տարը Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի ։

14 քեանունի էվվէլ 1878

Պապը Սէրասքէրի

Նիզամիյէ սարաճհանէ անպարընտա մէվճուտ օլուպ նումունէլէրի վէչհ իլէ թամիր իթտիրիլէճէք օլան իկիրմի իւչ պալէմ էյլանիի Նիւհասի յէնին իւճրէթի թահրիրյէսի իճրա իտիլէն միւնագասասա չէրայիթը մուքարրէրէ վէ ֆիյաթը մալիւմէ իլէ Թալիպի էօհտէսինտէ գալմըշ վէ քեանունի էվվէլ րումինին օն սէքիզինճի բազար իրթէսի կիւնի միւնագասասընըն իճրասը իլէ քարարը գաթիի վէրիլմիշ վէ մուախխէրէն զուհուր իտէն թալիպլէրին գապուլ օլունմամաս ուլաճաղը մալիւմ թալիպ օլանլարըն էֆվէլ մէզքիւրտէ Տարը Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի ։

13 քեանունի էվվէլ 1878

Պապը Սէրասքէրի

Նիզամիյէ Սարաճխանէ անպարընտա խմալ օլունմագտա օլան միւհիմմաթը սէրաճիյէ իլէ էվանիի նիհասիյէյէ լիւզում կէօրինէն օթուզ իքի զմէմ թիմուր թագըմլարը նումունէլէրի վէճհիլէ պիր սէնէտէ հէր նէ մըգտար լիւզումի օլուր իսէ թալիփ օլունուր իսէ պիլ իմալ վէրիլմէք իւզրէ միւնագասայէ վազ խոլմըշ վէ քեանունի էվվէլը րումինին օն սէքիզինճի բազար իրթէսի կիւնի թէքրար միւնագասասընըն իճրասը մուգարրէր պուլունմուշ օլմաղլա խմալ վէ իթասընա թալիպ օլանլարըն էվվէլ մէզքիւրտէ Տարը Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի ։

13 քեանունի էվվէլ 1878

Պապը Սէրասքէրի

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Քանի տարիներէ 'ի վեր Մանչէսթէրի և Կ. Պոլսոյ մէջ վաճառականութեամբ զբաղող ՈՍԿԻԱՆ ԱՐՍԷՆԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ ընկերութիւնն, այս անգամ իւր հաշիւները տեսնելու համար ընկերութեան բուն կեդրոնատեղին՝ այն է Մանչէսթէր գումարելով , բոլոր հաշիւները տեսած , և երկու կողմանց հաճութեամբն և Մանչէսթէրի Պօրսային պաշտօնական տեղեկութեամբն՝ Արսէնեան Ոսկիան աղայն՝ ընկերութեան բոլոր ապրանքն և պարտ ու պահանջն իւր ընկեր և որդի Մըսթըր Արսէն Ո. Արսէնեանին վրայ դարձուցած ու յանձնած, և ինքն իւր բաժինն առնելով ընկերութենէն հրաժարած ըլլալով , այսուհետև յիշեալ վաճառատան գործողութիւններն Ա. Ո. ԱՐՍԷՆԵԱՆ տիտղոսով (Ֆիրմա) Մըսթըր Արսէն Ո. Արսէնեանին կը պատկանին , և վերոյիշեալ Արսէնեան Ոսկիան աղան բնաւ գործին մէջ մասնակցութիւն չունենալը Մանչէսթէրի Պօրսային կողմանէ լրագրաց միջոցաւ պաշտօնապէս ծանուցուած է 1878 դեկտ. 9ին (ըստ Ն. Տ.) , և Մըսթըր Արսէն Ո. Արսէնեան ալ յատուկ շրջաբերականաւ յայտնած ու ծանուցած է։

Հետևաբար յիշեալ շրջաբերականէն , որոյ թարգմանութիւնն 'ի ստորև հրատարակուած է , կը հասկցուի որ վաճառատունն Անգլիոյ տէրութեան հպատակ եղող և Մանչէսթէր գտնուող վերոյիշեալ Մըսթըր Արսէն Ո. Արսէնեանին վերաբերեալ ըլլալով , ինչպէս ասկէ առաջ , նոյնպէս և այսուհետև իւր յաճախորդները գոհ պիտի ընէ ։

Զաքմաքճըլար Եօքուշու թիւ 85
Կ. Պոլիս 1878 դեկտ. 11/23

Յիշեալ վաճառատան Կ. Պոլսոյ ճիւղին
տնօրէն և Մըսթըր Արսէն Ո. Արսէնեանի փոխանորդ
ԳՐԻԳՈՐ Մ. ԱԼԵԱՆԱՔԵԱՆ

Ահաւասիկ վերոյիշեալ շրջաբերականին յԱնգլիերէնէ թարգմանութիւնը .

Տեա՛րք .

Պատիւ ունիմ ծանուցանել ձեզ թէ Ոսկիան աղա Արսէնեան իւր անձնական տկարութեան պատճառաւ գործէ քաշուած է , և թէ այսուհետև մեր վաճառատան բոլոր գործողութիւնները մի միայն իմ հաշուոյս վերաբերեալ ըլլալով ԱՐՍԷՆ Ո. ԱՐՍԷՆԵԱՆ տիտղոսով պիտի շարունակուին ։

Մանչէսթէր Քուին Սթրիթ 16
1878 դեկտ. 9

Ընդունեցէք . . .
Ա. Ո. ԱՐՍԷՆԵԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԲԱՆԱԼԻ
ՀԱՅԵՐԷՆ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գրեց Մ. Մամուրեան

Աչքառու գեղեցիկ մէթոտ մը, որ Մամուրեան էֆէնտիի աշխատասիրութեամբ լոյս ընծայելով մայրենի լեզուին ուսման մէջ, կառաջնորդէ աշակերտները շարադրելու, չըսպառելով որ անոնք քերականութեան տաղտկալի շրջանէն անցնին ։

Այս գրքոյկը Զմիւռնիոյ Տէտէեան եղբարց տպարանէն 'ի լոյս ընծայուելով, կը ծախուի Եէնի ճամի Չիլինկիրլէր ճառաէսի թիւ 2, Ս. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով ։ Գին 50 սանթիմ։

ՎԻԼԼՈՄ ԹԷԼԼ
ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՍ

Թարգմանեաց Գաղղիերէնէ

Մ. Ա. Կէօլլոզեան

Անդամ քարտուղարաց դիւանին արտաքին գործոց պաշտօնատան որ 'ի Բ. Դուռն

Շիլլէր Գերմանացի հռչակաւոր հեղինակին ընտիր գործերէն մին եղող այն ողբերգութիւնը մէկ հինգնոց թղթադրամի կը վաճառուի Վ. Յ. Մարգարեանի գրատունը Մէրճան չարշը թիւ 57 և ամեն գրավաճառաց քով ։

ՆՈՒԷՐ ԿԱՂԱՆԴԻ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Բաղկացեալ 16 պատկերազարդ երեսներէ, որոց չորսը տպագրած մեծ բարերարաց խաղալիքներ են ։ Խաղալիքներէն մին՝ որ տեսակ տեսակ ծաղկեր ունի, պէտք է գիշեր ատեն ճրագի լոյսին դէմ բռնել և ստուերը ճերմակ պատի վրայ ցուցընել, նոյնպէս նոյն ուրիշ պիտի տեսնուի Յիսուս փոքրիկին պատկեր մը պատին վրայ գըրոշմուած ։

Կը գտնուի Սուլթան Համամ Աչըր էֆէնտի խանի դէմ թիւ 4 Նշան Կ. Պէրպէրեանի (հեղինակին) փաբաղրատունը, և նոյն փողոց թիւ 14 Զարգարեան գործարանը և բոլոր գըրավաճառաց քով ։

ՆՈՒԷՐ
ԱՌ ՈՒՍԱՆՈՂՍ

Գ. Վահունիէն

Կաղանդի առթիւ նուէր տալու համար գեղեցիկ գրքոյկ մ'է օգտակար պարունակութիւններով լի ։

Կը գտնուի Պօլիս Մէրճան Վ. Մարգարեան գրատունը, ինչպէս նաև կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով. գին 4 ղրշ ընթացիկ դրամ ։

ԹԷ ԻՆՉ ՇԱՀԵՑԱՆՔ ՊԷՐԼԻՆԻ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԷՆ
ԳՐԵՑ Պ. ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

Հայկական խնդրոյն վրայ Պէրլինի վեհաժողովին մէջ եղած վիճաբանութեանց և որոշմանց պատմութիւնն է՝ հանդերձ ուշիմ խորհրդածութեամբք, որ խնդրոյն վրայ բաւական լոյս կը սփռեն և ապագայ յոյսերը կը բացայայտեն ։

Ամեն Հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի ։ Գին մէկ տասնոց թղթադրամ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Ի պէտս ուսմանց վարժարանաց

յերուսաղէմ

Ի տպարանի Սրբոց Յակոբեանց

Ամեն Հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի, գին 7 ղրշ։

ՆՈՐ ՕՐԱՑՈՅՑ
1879 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Տպագրութեան Զարգարեան

Կը ծախուի գին 20 փարա մէճիտ

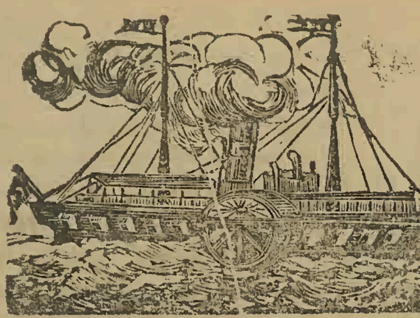

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1878 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1 ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
	Եւրոպական եզերք	
2 15	Ենիմահալլէէն Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ, Թարաբիա, Ենիքէօյ, Ըմէնիա, Էմիրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք։	23
3	Ենիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարաբիա, Ենիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք ։	32
3 45	Ենիմ. Մէզար. Պէօյիւքտ, Թար. Ենիք. Ըմէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք ։	33
4 30	Ենիմահալլէէն Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարաբիա, Ենիք. Ըմէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Առնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։	18
5 30	Մէզար, Պէօյիւքտ. Թարպ. Ենիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.	23
6 30	Ենիմահալլէէն Պէօյիւքտ. Թարաբիա, Պէյքօզ, Ենիքէօյ, Էմիրկ. Գանլըճա, Ր. և Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Առնավ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթաքէօյ, Գուզկ. Պէշիկթաշ, Խասլի տար ։	2
8	Ր. և Ա. Գավաքէն Ենիմահ. Մէզար. Պէօյիւք. Թարաբիա, Պէյքօզ, Ենիք. Էմիրկէն, Պօյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Առնավ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ ։	32
10	Մէզարպուրնուէն Պէօյիւքտ. Թարաբիա, Ենիքէօյ, Էմիրկէն, Ր. Հիսար, Առնավ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	22
	Անատօլու քէնէն	
2 30	Առնավուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ ։	20
3	Առնավուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ, Գապաթաշ։	25
3 30	Պէպէք, Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։	22
4 15	Առնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ ։	20
5	Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ ։	22
11	Առնավուտքէօյէն Խուզղունի կամուրջ ։	20
	Ասիական եզերք	
2 15	Պէյքօզ, Բաշսապ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ, Գուզկ.	21
2 15	Առնավ. Վանիքէօյ, Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապ ։	2
2 45	Ր. և Ա. Գավաքէն Մէզար. Պէօյիւքտ. Թար. Պէյքօզ, Բաշպ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 3 ին) ։	28
4	Պէօյիւքտ. Պէյքօզ, Բաշսապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. (Բացի ուրբաթէ) ։	34
5 30	Պէյքօզ, Ր. Պաշճէ, Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Գապ.	21
8 45	Պէօյիւքտ. Պէյքօզ, Բաշսապ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ, Գուզկ. Խասկ.	25

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ		Թիւ
	Եւրոպական եզերք	
3	Գապ. Խասկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Առնվ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար, Գանլ. Էմիրկէն, Ենիք Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւք. Ենիմահ։	2
4	Պէշիքթ. Օրթաք. Առնավ. Ր. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Մէզար.	23
5 30	Պէշիկ. Օրթաք. Առնվ. Պէպէք Ր. Հիսար, Պօյաճ. Ենիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտէրէ, Մէզարպ. Ր. և Ա. Գավաք ։	32
6 30	Խասկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Առնավ. Գանտ. Ր. Հիսար, Պօյաճ. Ենիք. Թար. Պէօյիք։	25
8	Պէշիկ. Օրթաք. Առնվ. Ր. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպուրնու ։	22
9 30	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Առնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Ըմէն. Ենիք. Թար. Պէօյիք. Մէզ. Ենիմ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 10ին.)	23
10 15	Պէպէք, Ր. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Թարպ. Պէօյիւք Մէզար. Ենիմահ։ (Բացի ուրբաթէ) ։	33
10 40	Պէշիկ, Օրթաք Առնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Ըմէն Ենիք Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմ.	18
11 15	Պէպէք, Ր. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիքէօյ, Թարաբիա, Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմահալլէ ։	32
	Անատօլու քէօյ	
3 15	Ուղղակի Առնավուտքէօյ։	20
3 45	» »	22
10 15	Գապաթաշ, Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Առնավ.	20
11 10	Գապաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ.	2
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ.	20
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Առնավուտ.	25
	Ասիական եզերք	
4	Խասկ. Գուզ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշսապ. Պէյքօզ։	21
9 45	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշսապ. Պէյքօզ, Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Ր. և Ա. Գավաք ։	34
10 30	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտ.	28
11 40	Գուզկ. Պէյլ Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշսապ. Պէյքօզ։	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Պէպէք ։	22

ՋՐՀԱՆ

Ամերիկայի ջրհաններ մեծ և փոքր, երկաթէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրհորներու և թէ խորունկ հորերու համար աժան գներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան ։

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ

Փոքր «վանձէր» կոչուած ձեռքով դարձող ու անքակ կար կարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն ալ աժան է, երաշխաւորութեամբ կը տրըւի, ուրուածները կը շտկուի ու կաթել չգիտցողին դաս կը տրուի. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ՍՈՒԹԻՆԿ ՇԻՐՕՓ

Ցայտնի է որ երախայք ծնանելէն մինչ երեք տարեկան հասակը գրեթէ շարունակ փորի ցաւ. փորհարութիւն, ստամոքսի անհանգստութիւն, անքուն մնալ, ջղային գրգռութիւն և այլն կունենան, մանաւանդ ակռա հանելու միջոցին, և այս նեղութիւններն ալ աւելի կը սաստկանան ամառւան տաք եղանակին ։ Սութինկ Շիրօբը վերոյիշեալ դժուարութեանց ամենուն ալ առաջքը կառնէ ու կը բըժշկէ, որով երախան կը հանգչի ու կը զօրանայ յուրախութիւն մեծ իւր ծնողաց ։ Գործածողները շատ գոհ են ։ Ուզողը կրնայ փորձել. գինն աժան է. Նորածին երախայից կաթիլով կը տրուի, վեց ամիսէն վեր եղողին օրը երեք անուշի դգալ. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

Այս լրագրիս շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երկուշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրեր ։ Բաժանորդագրութեան տեղերն են Ղալաթիա Սանտալճըլար ճառաէսի թիւ 198, Նորս խան Մասիսի խմբագրատունը ։

Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց անձնակաները ։

ԻԶՄԻՐ. Ստեփան աղա Տէտէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչատուր էֆ. Լազիճեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Ստեփան աղա Թանկէրեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ.Ց. Արիստակէս աւագ քահանայ Փէշտեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր Ղազանճեան
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ՎԱՆ. Կարապետ աղա Նաթանեան.
ՄՈՒՇ Մկրտիչ աղա Փօթիկեան.
ԵԱՖ. Մ. աղա Խաչիկեան.
ՖՈՔՇԱՆ. Ֆէրհատ աղա Ա. Ֆէրհատեան
ԵՐԶՆԿԱՅ. Թադէոս աղա Բասրմանի.
ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Արժ. Բարէն.

Արտաքին քաղաքներէ ստորագրութիւնները տեղերէն ... գթակցին։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹՃԻՒՃԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՈՐՍ ԽԱՆ